

Współpraca przedszkola z rodziną i środowiskiem

18 stycznia 2021

[podrozdział z pracy magisterskiej]

Aby wychowywać i projektować działalność wychowawczo-dydaktyczną w przedszkolu, nauczyciel musi przede wszystkim poznać dziecko. Poznanie to nie jest możliwe w oderwaniu od podstawowego środowiska wychowawczego, jakim jest rodzina. Zarówno rodzice, jak i nauczyciele są osobami znaczącymi dla dziecka. Dlatego też tylko ich współdziałanie umożliwia tworzenie jednego niesprzecznego systemu wychowawczego.

Współpraca środowiska przedszkolnego i rodzinnego może obejmować następujące płaszczyzny[11]:

- wzajemna wymiana informacji o dziecku,
- zaznajamianie rodziców z pracą wychowawczo-dydaktyczną przedszkola,
- podnoszenie kultury pedagogicznej rodziców,
- starania o zapewnienie warunków prawidłowego rozwoju dziecka,
- inicjowanie poczynań pedagogicznych rodziców,
- oddziaływanie na postawy rodzicielskie,
- pomoc rodziców w ulepszaniu warunków pracy przedszkola,
- integrowanie dzieci, rodziców i nauczycieli.

Do podstawowych zasad nawiązywania kontaktów między środowiskiem przedszkolnym a rodzinnym zalicza się:

- zasadę pozytywnej motywacji, polegającej na dobrowolnym udziale i świadomości celowości współpracy,
- zasadę partnerstwa, podkreślającą równorzędność praw i obowiązków nauczycieli i rodziców,
- zasadę wielostronnego przepływu informacji, mówiącą o różnorodnych kontaktach porozumiewania się między

nauczycielami i rodzicami,

- zasadę jedności oddziaływań wychowawczych, polegającą na wprowadzeniu zgodnych celów, metod i form pracy wychowawczej w domu i placówce przedszkolnej,
- zasadę aktywnej i systematycznej współpracy.

Dobra współpraca między środowiskiem przedszkolnym i rodzinnym obejmuje wiele różnorodnych kontaktów. Można je podzielić na zbiorowe, grupowe i indywidualne. Do kontaktów zbiorowych zalicza się[12]:

- zapoznanie rodziców z treścią programu wychowawczo-dydaktycznego oraz metodami jego realizacji,
- informowanie rodziców o osiągnięciach dzieci, o postawach koleżeństwa, współpracy i współdziałania na rzecz spraw i osób drugich, o rozwoju różnorodnych zainteresowań i zamiłowań dzieci,
- organizowanie spotkań merytoryczno-szkoleniowych poświęconych omawianiu określonych problemów wychowawczych, zdrowotnych, psychologicznych, socjologicznych zaistniałych w grupie, przedszkolu, jak i w szerszym środowisku społecznym.

Kontakty grupowe rodziców i nauczycieli to m.in.:

- spotkania rady rodziców i wychowawców,
- spotkania przedstawicieli społeczności rodziców poświęcone różnego rodzaju pracom organizacyjno-gospodarczym na rzecz oddziału przedszkolnego,
- spotkania metodyczne, takie jak zajęcia otwarte dla zainteresowanych rodziców,
- współdziałanie rodziców w organizowaniu różnego rodzaju wycieczek, imprez kulturalnych, sportowych, itp.,
- projektowanie i wykonywanie dekoracji i pomocy naukowych.

Kontakty indywidualne obejmują m.in.:

- konsultacje pedagogiczne,

- indywidualne rozmowy z rodzicami w ramach cotygodniowego dyżuru nauczycielskiego,
- wizyty domowe,
- kontakty telefoniczne,
- kontakty korespondencyjne: pisemne relacje o wynikach w zachowaniu, listy pochwalne, reklamówki oświatowe, informacje o planach na nowy tydzień, o sukcesach i trudnościach poszczególnych dzieci,
- gromadzenie w teczkach i prezentowanie rodzicom wszystkich prac dziecka.

Przedstawione formy współpracy pokazują, że rodzice mają duże możliwości zaangażowania się w proces wychowawczo-dydaktyczny swoich dzieci. Mogą one odnosić się do działań na rzecz całej społeczności przedszkolnej lub tylko do jednego oddziału. Mimo, iż niektóre z tych form są czasochłonne i wymagają dużego nakładu pracy, to jednak są dla rodziców atrakcyjne. Nie mogą być narzucane, lecz każdy wybiera to, co mu najbardziej odpowiada i w czym jest kompetentny. Tak zorganizowana współpraca z rodzicami świadczy o ich upodmiotowieniu i partnerskim udziale w procesie wychowawczo-dydaktycznym swoich dzieci na terenie przedszkola[13].

Pełna organizacja środowiska przedszkolnego wymaga współpracy ze środowiskiem społecznym. Ważne znaczenie ma tu przede wszystkim współdziałanie z wieloma instytucjami znajdującymi się w środowisku lokalnym, a szczególnie ze służbą zdrowia, zakładami pracy, organizacjami młodzieżowymi, organizacjami społecznymi, organami porządku publicznego oraz zakładami opiekuńczymi. Przykładem mogą tu być spotkania dzieci z ludźmi różnych zawodów za prośbą do przedszkola lub w czasie specjalnie zorganizowanych wycieczek. Dzieci, odwiedzając zakład pracy, po raz pierwszy w swoim życiu mogą zetknąć się z pracą ludzi dorosłych, obserwować maszyny i urządzenia. To pozwala im lepiej orientować się w najbliższym środowisku, co wpływa na poszerzenie zasobu ich pojęć o otaczającym świecie. Zwiedzając muzea i ośrodki sztuki regionalnej, spotykając się

z ludowymi artystami, dzieci zapoznają się z kulturą środowiska, wzbogacają swoje przeżycia i uczucia patriotyczne.

Pogadanki wygłaszane przez pielęgniarkę, dietetyczkę, stomatologa czy lekarza wdrażają dzieci do przestrzegania zasad higieny, zdrowego i aktywnego trybu życia. Organizacje młodzieżowe udzielają pomocy w konserwacji urządzeń przedszkolnych, w urządzaniu ogrodów i placów zabaw. Instytucje społeczne organizują na terenie przedszkoli prelekcje dotyczące problemów wychowawczych dzieci i pomocy w sytuacjach trudnych. Przedszkola również świadczą na rzecz swojego środowiska. Dzieci biorą udział w różnych uroczystościach lokalnych, odwiedzają domy opieki społecznej i domy dziecka, organizują akcje na rzecz ludzi potrzebujących. Przedszkole podejmuje współpracę z rodzicami już na dalszym etapie rozwoju dziecka. Pierwsze bowiem kontakty, zwłaszcza z matką, nawiązuje służba zdrowia. Niektóre dzieci wychowują się w żłobku.

Wiele osób korzysta więc z porad dotyczących nowoczesnych zasad pielęgnacji i wychowania dziecka, z książek i czasopism, z audycji radiowych i telewizyjnych adresowanych do rodziców mających małe dzieci. Wszystkie te poczynania, na ogół mało jeszcze skoordynowane, powinny służyć nadrzędnemu celowi jakim jest dobro dziecka, któremu trzeba stwarzać, w porozumieniu z rodzicami, warunki optymalnego rozwoju.

Przedszkole, jako instytucja włączona w system edukacji, ma jednak bliżej określone cele do spełnienia, a także może systematycznie współdziałać z rodzicami. Nie tylko przygotowanie dziecka do szkoły, o czym się mówi najczęściej, ale do życia jest celem, do którego prowadzą wspólne działania wychowawców i rodziców. I choć niezbędne jest wychowanie z myślą o przyszłości, w której każdemu wypadnie żyć i pracować, to jednak równie ważne jest uczynienie wartościowym każdego okresu życia człowieka.

Tak zatem wiek przedszkolny powinien dziecku przynieść radosne

przeżycia, obok doświadczeń sprzyjających ogólnemu jego rozwojowi. Współpraca z rodzicami wynika z konieczności niesienia pomocy rodzinie w spełnieniu jej funkcji wychowawczych oraz z potrzeby ujednoczenia kierunku wpływów przedszkola i domu. Zakres tej współpracy obejmuje[14]:

- starania o zapewnienie warunków prawidłowego rozwoju dziecka – inicjowanie poczynań pedagogicznych rodziców;
- oddziaływanie na postawy rodzicielskie;
- podnoszenie kultury pedagogicznej i poszerzanie wiedzy rodziców o rozwoju i wychowaniu w okresie dzieciństwa;
- pomoc rodziców w ulepszaniu warunków pracy przedszkola.

Małemu dziecku, zależnemu całkowicie od dorosłych, właśnie dorośli tworzą dobre lub złe warunki rozwoju i wychowania. Współpracy przedszkola z domem rodzinnym powinna towarzyszyć troska o przyszłe losy dziecka, o zaspokajanie jego aktualnych różnorodnych potrzeb i o jego wychowanie. Przedszkole musi dołożyć starań, aby rodzice stali się jego sojusznikami w sprawach zdrowia i bezpieczeństwa dzieci, brali udział w zwalczaniu infekcji w przedszkolu, leczeniu dziecka, gdy zajdzie potrzeba, kontroli stanu jego zdrowia, respektowali skierowania do poradni specjalistycznych, a także wspierali inne działania stymulujące jego wielostronny rozwój.

Zadaniem przedszkola jest wzmocnienie uczuciowych więzi między dzieckiem a jego rodzicami, budzenie zainteresowania rodziców światem dziecięcych przeżyć, a więc także tym wszystkim, co dzieje się w przedszkolu a wprowadza dziecko w życie społeczne, kształtuje podstawy jego charakteru, wzbudza zaciekawienie przyrodą, sztuką, pobudza wyobraźnię i potrzebę tworzenia. Swoje cele wychowawcze osiąga przedszkole stawiając i oczekując od rodziców spełnienia różnych wymagań i zadań. Inicjuje ich zamierzenia pedagogiczne związane np. z urządzeniem dziecku w domu własnego kącika lub z wdrażaniem do pomocy w drobnych pracach domowych. Treść programów wychowania przedszkolnego powinna być rodzicom znana. Mówią też o niej specjalne publikacje przeznaczone dla rodziców. Interpretacja

programowych zadań wychowawczych może dostarczyć tematów poruszanych na zebraniach z rodzicami. Wychowanie bowiem w rodzinie i przedszkolu, mimo różnic zachodzących między tymi procesami, ma wspólne cele[15].

W toku wzajemnej współpracy wywiązuje się również możliwość oddziaływania na postawy rodzicielskie, uzyskania wpływu na układ stosunków między dzieckiem, rodzeństwem i innymi domownikami. Pod wpływem wzajemnych kontaktów z przedszkolem utwierdza się także lub zmienia świadomość pedagogiczna rodziców. Zjawia się często, niezależnie od wykształcenia, potrzeba wiedzy, wyjaśnień, bowiem zawsze w końcu pada pytanie o sens wymagań przedszkola. Trzeba również podkreślić potrzebę partycypowania rodziców w urządzaniu i wyposażaniu budynku, ogrodu przedszkolnego w sprzęt, pomoce pedagogiczne, zabawki itp., co nie jest także pozbawione walorów wychowawczych. W latach powojennych we współpracy przedszkola z domem rodzinnym dziecka początkowo dominowała troska o zabezpieczenie bazy i materialnych warunków pracy placówki. Doświadczenia wielu przedszkoli świadczą jednak o tym, że w coraz większym stopniu celem tej współpracy staje się wspólne wychowanie dzieci.

Ogólna wiedza o rodzinie pomaga w przyjęciu kryteriów oceny poziomu pedagogicznego danej rodziny, jej potrzeb i aspiracji w dokonywaniu analizy czynników wywierających wpływ na rozwój osobowości dziecka. Ułatwia też przemyślenie metod i form pracy z rodzicami. Nauczyciel poznając swoich wychowanków, poznaje równocześnie ich rodziców. Dzieci wstępują do przedszkola już w pewien sposób ukształtowane przez swoje środowisko rodzinne. Ale poszczególne rodziny różnią się pod wieloma względami tak bardzo, że nawet w obrębie tej samej kategorii warunki rozwoju dzieci mogą wcale nie być do siebie podobne. Wpływa na to wiele różnych czynników, takich jak wykształcenie rodziców, stopień zamożności rodziny, warunki bytowe itp. Współpraca z rodzicami wymaga więc poznawania każdej rodziny za pomocą metod, które zostały już omówione w jednym z poprzednich rozdziałów. Zebranie odpowiednich

informacji o dzieciach pozwoli także zaliczyć każdą z rodzin do kategorii czy to wzorowych lub tylko przykładowych, czy do rodzin formalnych lub rozbitych.

Chcąc racjonalnie gospodarować swoim czasem, nauczycielka powinna zdobyć orientację, którzy rodzice sami dostatecznie troszczą się o swoje dziecko i umieją je wychowywać, którzy chętnie przyjęliby jej radę i pomoc w sprawowaniu obowiązków rodzicielskich i wreszcie, u których trzeba to poczucie obowiązku wobec dziecka dopiero wyrabiać. Dlatego tak ważne jest między innymi wiedzieć, w których rodzinach jest dziecko otoczone miłością, a w których żyje na marginesie spraw uznawanych za ważne przez jego rodziców. Te ostatnie dzieci szczególnie powinny absorbować uwagę nauczycielki. Jeśli bowiem chodzi o dzieci kochane, to można zawierzyć ich rodzicom, gdy zajdzie potrzeba interwencji lekarskiej, czy konieczność przeprowadzenia zabiegów wyrównawczych (usuwanie wad wymowy, gimnastyka korekcyjna itp.).

Nie trzeba im przypominać, aby zrobili wszystko, co możliwe, by swoje dziecko uchronić przed chorobą lub kalectwem. Wobec dzieci zaniedbywanych nauczycielka musi przyjąć rolę obrońcy interesów dziecka. Jednak brak troskliwości i zainteresowania dzieckiem nie zawsze musi świadczyć o chłódzie rodzicielskich uczuć. Niedostatek troski i pedagogicznej refleksji bywa często rezultatem lekkomyślności, niewiedzy, tradycji w jakiej rodzice sami wzrastali. Rodzice dzieci w wieku przedszkolnym to ludzie przeważnie młodzi. Bywają skłonni lekceważyć spostrzeżenia nauczycielki, bagatelizować jej uwagi, że np. dziecko źle współżyje z rówieśnikami, jest nadpobudliwe itp. Nie przywiązują też uwagi do wad wymowy dziecka uważając je za naturalne. Zjawiskiem dość powszechnym są też aspiracje rodziców, aby dziecko czyniło widoczne postępy w rozwoju umysłowym, natomiast jego rozwój emocjonalny i społeczny uważają za mniej ważny[16].

Rodzicom często trudno jest przyjąć uwagi o swoim dziecku, bo nie zawsze stać ich na obiektywną ocenę, zwłaszcza, gdy mają

mało okazji porównywania go z innymi dziećmi. Często nie rozumieją sensu zamierzeń pedagogicznych przedszkola. Na przykład dyżury dzieci skłonni są traktować jako wyręczenie personelu technicznego, zaś rozmowy o życiu dzieci w domu jako wścibstwo nauczycielki ciekawej ich domowych sekretów. Mimo to, wielu spośród tych rodziców wcale nietrudno pozyskać dla współpracy, rozbudzić ich zainteresowanie wychowaniem własnego dziecka. Najtrudniej układa się współpraca z rodzicami, którym brak dobrej woli i chęci porozumienia.

Skala tych trudności jest szeroka. W krańcowych przypadkach potrzebna jest pomoc z zewnątrz, interwencja czynników społecznych w zakładzie pracy zatrudniającym rodziców (np. w stosunku do rodzin alkoholików). Często się zdarza, iż rodzice chcą otrzymać gotową receptę na usunięcie doraźnych kłopotów z dzieckiem. Nie mają potrzeby analizowania i szukania przyczyn występujących trudności. Jak pisze H. Muszyński; wychowanie w domu rodzinnym toczy się głównie w sposób bezrefleksyjny. Oznacza to, że rodzice nie podporządkowują działań wychowawczych jasno uświadomianym celom i nie zastanawiają się nad ich skutecznością. Przedmiotem tych porozumień będą zawsze obejmować zdarzenia sprawiające wrażenie drobnych, szczegółowych, codziennych. Dotyczą one jednak zawsze celów bądź też zasad czy też metod wychowania małych dzieci. Wyrazem udanej współpracy z rodzicami byłoby rozbudzenie w nich potrzeby dyskusowania na te tematy, wokół których mogłyby się ścierać i krystalizować poglądy i pojawiać szersze zainteresowania pedagogiczne, nie koncentrujące się tylko na wychowaniu własnego dziecka.

Podstawowym jednak warunkiem pomyślnie układającej się współpracy z rodzicami jest zdobycie ich zaufania. Tak jak we wszelkich kontaktach międzyludzkich na to zaufanie trzeba sobie zasłużyć. Najlepsze możliwości porozumienia stwarza rzeczywista troska nauczycielki o dzieci. Prawdziwie zaangażowaną postawę rodzice łatwo dostrzegają. Rodzice, których zaufanie zdobyliśmy, mogą nam dostarczyć szeregu wa-

żnych informacji o dziecku. Mogą także szczerze rozmawiać o pracy przedszkola i wyrazić swoje o tym zdanie, co budzi ich zastrzeżenia, np. organizacja odpoczynku, uroczystości, czas spędzany przez dzieci w ogrodzie itp. Przedszkole pracuje indywidualnie z poszczególnymi rodzicami, z zespołem rodziców oraz z instytucjami, których działalność obejmuje sprawy wychowania i opieki nad dzieckiem. Stosowane w przedszkolu formy pracy z rodzicami wypełniają różnorodne treści, zależnie od potrzeb danego środowiska, usytuowania placówki (miasto duże lub małe, wieś oddalona od miasta lub podmiejska itp.), charakteru pracy zawodowej rodziców, ich wykształcenia, zainteresowań. Należą do nich[17]:

Praca indywidualna – Wiele jest powodów, by prace z poszczególnymi rodzicami traktować jako formę podstawową. Przede wszystkim rodzice chętnie rozmawiają o swoim dziecku, istnieje więc naturalna motywacja ich kontaktu z nauczycielką, chętniej też rozmawiają bez świadków. Nauczycielka ze swej strony może na tej drodze rozwiązywać sprawy odnoszące się tylko do danego dziecka, interesując się tą, a nie inną rodziną. Ponadto udane kontakty indywidualne są najważniejszym źródłem zaufania ogółu rodziców do przedszkola, co ogromnie ułatwia rozwijanie form również zespołowej współpracy. W kontaktach indywidualnych uzyskuje się informacje o dziecku, o jego dotychczasowym rozwoju i aktualnych problemach wychowawczych i zdrowotnych. W atmosferze zaufania, życzliwości i dyskrecji nauczycielki zjawia się szansa uzyskania pewnego wpływu na sytuację w rodzinie, o ile zachodziłaby potrzeba korekty w tym zakresie. Swoje stosunek do dziecka rodzice mogą czasem zobaczyć w zupełnie nowym świetle, gdy nauczycielka przekaże im swoje spostrzeżenia.

Na przykład, gdy ojcu, który dla swojego dziecka nigdy nie ma czasu, opowie, jak jego syn fantazjuje na temat niedzielnych spacerów z nim, które przecież nigdy nie mają miejsca. Powinna zainteresować rodziców wiadomość, że ich córka bawiąc się w domu często zdradza się ze swoją niechęcią do młodszego,

faworyzowanego brata. Dla wrażliwszych rodziców może to być pouczająca lekcja. Indywidualne kontakty z rodzicami przeważnie częściej doprowadzają do tego, że przestają oni lekceważyć objawy rozpoczynającej się u dziecka choroby, grożącej nierzadko trwałym defektem. Przestają bagatelizować np. ropne wycieki z ucha, utykanie na nogę, godzą się podjąć leczenie zezą itp. Bez bliskich, indywidualnych kontaktów z rodzicami przedszkole nie mogłoby pełnić swojej funkcji profilaktycznej.

Również ścisłej współpracy z rodzicami wymaga wyrównywanie wszelkich nieprawidłowości i dysharmonii we wszystkich sferach rozwoju dziecka. W wielu przypadkach braki stwierdzone przy ocenie dojrzałości szkolnej dziecka wynikają z niekorzystnych warunków higienicznych i kulturalnych, jakie ma ono w domu. Rodzicom tych dzieci trzeba wcześniej uświadamiać, że istnieje związek między powodzeniem dziecka w szkole, a tym czego się uczy się w zabawie, gdy buduje, rozmawia z lalkami, rysuje, maluje, gra w loteryjki, ogląda obrazki. Na ogół rodzice na wsi mają mniejsze niż w mieście zrozumienie dla potrzeb psychicznych dziecka. Jeśli rodzice mają aspiracje co do przyszłego społecznego awansu swego dziecka, usiłowania przedszkola mogą okazać się skuteczne. Z tego samego powodu można liczyć na współdziałanie rodziców w pracy nad kształtowaniem higienicznych i kulturalnych nawyków dziecka. Gdy przyczyny zahamowań rozwoju tkwią w wadach wrodzonych lub w przebytych chorobach, rolą przedszkola jest przekonanie rodziców o konieczności korzystania z usług odpowiedniej poradni wychowawczej lub przychodni służby zdrowia. Praca nad poszerzeniem świadomości pedagogicznej rodziców wiąże się z popularyzowaniem wiedzy pedagogicznej. Biblioteka przedszkola powinna posiadać takie pozycje, z którymi nauczycielka chciałaby zapoznać rodziców.

Czasem w toku dyskusji z matką lub ojcem trzeba sięgnąć po książkę, by odczytać kilka zdań na potwierdzenie swoich argumentów. W rozmowie może się też przydać leżący pod ręką

program. Oddziaływanie przez odpowiednie lektury musi oczywiście uwzględniać wykształcenie odbiorcy i brać pod uwagę także jego umiejętność korzystania z książki jako źródła wiedzy. Pierwsze kontakty z poszczególnymi rodzicami nawiązuje dyrektorka przedszkola w czasie zapisu dziecka. Już sama karta zgłoszenia daje powód do rozmowy. Przy tej wstępnej rozmowie ważne jest również to, że dyrektorka sprawdza lub uzupełnia adres i telefony, pod którymi można zastać rodziców na wypadek, gdyby dziecko zachorowało, czyż innych powodów zaszłaby potrzeba' porozumienia się[18].

[11] Lubowiecka J.; Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola; Wyd. WSiP; Warszawa 2000; s. 9

[12] Andrzejewska J.; Współdziałanie nauczyciela przedszkola z rodzina; Wyd. WSiP; Warszawa 2010; s. 148

[13] Pawlak B.; Współpraca rodziców i nauczycieli w szkołach alternatywnych; Wyd. Box; Warszawa 2009; s .80

[14] Dmochowska M.; Wychowanie w rodzinie i w przedszkolu; Wyd. WSiP; Warszawa 2010; s .109

[15] Izdebska M.; Nasze dzieci i my; Wyd. Wiedza Powszechna; Warszawa 2010; s. 59

[16] Muszyński H.; Rodzina, moralność, wydumanie; Wyd. Nasza Księgarnia; Kraków 2008; s. 120

[17] Lubowiecka J.; Przystosowanie psychospołeczne...op.cit.; s. 25

[18] Andrzejewska J.; Współdziałanie nauczyciela przedszkola...op.cit.; s. 150

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.